

Togner, Milan

Dvě kresby Clauda Josepha Verneta

In: *Orbis artium : k jubileu Lubomíra Slavíčka*. Kroupa, Jiří (editor); Šeferisová Loudová, Michaela (editor); Konečný, Lubomír (editor). Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2009, pp. 335-[337]

ISBN 9788021049727

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123964>

Access Date: 15. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

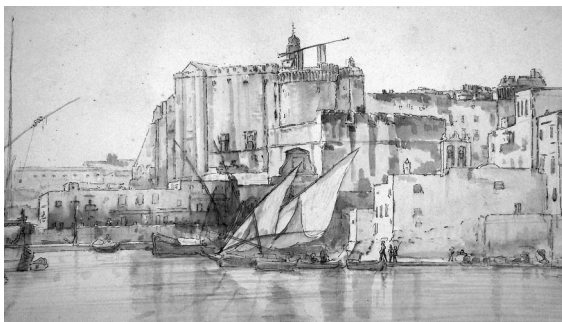
DVĚ KRESBY CLAUDA JOSEPHA VERNETA

MILAN TOGNER

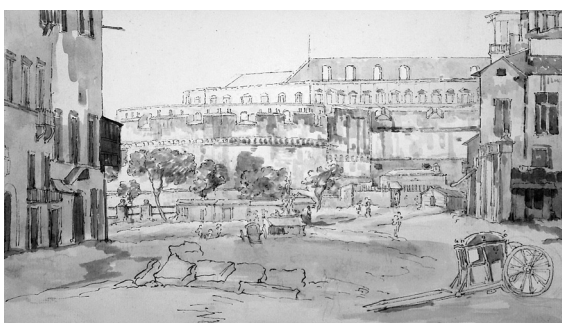
Kresby starších francouzských malířů jsou v českých a moravských sbírkách zastoupeny spíše sporadicky a pro poměrně nízkou frekvenci výskytu na střeoevropském trhu, do jisté míry tradiční, se zřejmě ani netěšily výraznějšímu zájmu sběratelů. Jejich zastoupení ve větších kolekcích galerií a muzeí je omezeno na několik solitérů a ucelenější soubor patrně nenajdeme. To je případ dvou nesporně kvalitních a zajímavých kreseb, které ve svém výtvarném projevu spojují francouzskou racionalitu dokumentárního zachycení viděné skutečnosti s italsky uvolněným přednesem vrcholného settecenta, ze souboru staré kresby a grafiky Muzea umění v Olomouci. Obě kresby jsou opatřeny zdobnou paspartou charakteristickou pro přelom 19. a 20. století a doplněny přípisem „Vernet“.¹ S atribucí francouzskému malíři byly získány do sbírky jako dar v roce 1963 a při pozdějším vyhodnocení sbírky autorem určeny jako práce Clauda Josepha Verneta (1714–1789). Připsání zakladatelské osobnosti a zřejmě nejvýraznějšímu malíři z rodiny tradičních krajinářů, malířů marin a bitevních scén je podmíněno charakteristickým kresebným rukopisem s možností poměrně bohatého komparačního materiálu. Zvláště kreslířské dílo Clauda Josepha je zachováno nejen v samostatných listech kreseb, mnohdy velmi příbuzných naší dvojici, ale i v drobnějších souborech zacho-

vaných skicáků.² Podobně je signifikantní výrazný italizující akcent kreslířského projevu, nehledě na typický námět obou kreseb. Ostatně Claude Joseph působil po dvě desetiletí v Itálii, především v Římě (1734–1753). Skutečné základy pozdější úspěšné tvorby získal studiem na Académie de France v Římě a v roce 1743 se stává i členem římské Accademia di S. Luca. Podobně jako jeho předchůdci v 17. století – „I Pittori Francesi a Roma“ – Nicolas Poussin, Claude Lorrain nebo Gaspard Dughet spoluvytváří Claude Joseph Vernet neméně významnou etapu římské výtvarné kultury v settecentu.³

Italským prostředím uvedeného dvacetiletí je též inspirována převážná část Vernetovy tvorby, a to nejen oblastí Říma a Campagne, ale i dalších italských regionů, zvláště přímořských území a jižních italských přístavů. V roce 1748 navštěvuje Neapol a právě z tohoto období pocházejí dvě rozměrná plátina – *Pohled na neapolský záliv a Pohled na Neapol s Vesuvem v pozadí*, která dodnes téměř ukázkově reprezentují Vernetovu tvorbu v expozici pařížského Louvru.⁴ Obě mistrovská plátina patří k charakteristickým přímořským vedutám, postihujícím prosluněnou atmosféru města oživeného bohatou figurální stafáží s vysokým horizontem modré oblohy. Do stejné doby, do roku 1748, můžeme klást vznik obou olomouckých kreseb a snad je i považo-

Obr. 1: Claude Joseph Vernet, *Castel Nuovo se starým přístavem v Neapoli*, kresba, 1748, Muzeum umění Olomouc. Foto: Milan Tognier.

Obr. 2: Claude Joseph Vernet, *Castel Sant'Elmo v Neapoli*, kresba, 1748, Muzeum umění Olomouc. Foto: Milan Tognier.

Obr. 3: Claude Joseph Vernet, *Bárky v přístavu*, kresba, 1748, Louvre, Département des Arts Graphiques, RF 1778. Reprofoto: <http://cartelfr.louvre.fr>.

vat za studijní, přípravné kresby předcházející vzniku neapolských pláten. V případě první kresby, označované jako *Stará pevnost nad přístavem*, jde nepochybně o zachycení středověkého anjouovského hradu Castel Nuovo s částí starého přístavu. Ve Vernetově kreslířském díle najdeme adekvátní postižení stejného motivu, v kresebném zpracování a technickém provedení zcela odpovídající olomouckému listu, konkrétně v kresbě ze sbírky pařížského Louvru *Bárky v přístavu*.⁵ Castel Nuovo je zde zachycen z jiného úhlu pohledu a poněkud většího odstupu, ale vedení chvějivé, místy trhané linie a způsob rozmývání barvy je v podstatě shodný s olomouckou kresbou. U obou kreseb, pařížské a olomoucké, zachycujících pro Neapol jednu z nejtypičtějšých stavebních památek a téměř symbol města, můžeme předpokládat stejnou dobu vzniku v roce 1748. Do stejné doby patří i druhá kresba z Olomouce, dosud označovaná jako *Náměstí před hradbami*. I v tomto případě jde o neapolský motiv, navíc motiv určující charakteristickou siluetu města z pobřeží. Kresba zachycuje část mohutného opevnění Castel Sant'Elmo na pahorku Vomero, pevnosti, která ještě ve Vernetově době byla někdy označována jako Belforte. Obě olomoucké kresby jsou doplněny pro Verneta typickým a nezbytným figurálním komparzem. Ten je ovšem jen velmi schematicky naznačený a hlavní pozornost je věnována prostorovému rozvržení stavebních hmot a světelným poměrům stínů a sluncem ozářených částí, případně odrazu ve vodní hladině u první kresby. I tento převažující topografický zájem dovoluje oba listy řadit ke studijním, přípravným kresbám, sloužícím k ověření atmosféry jednotlivých částí města a světelných poměrů, které jsou pro výsledné Vernetovy malířské kompozice typické. Právě v tom je spatřována role Clauda Josepha Verneta v dalším vývoji francouzské krajinářské tvorby, předznamenávající pozdější malby Jeana Baptisty Corota a jeho generace.

TWO DRAWINGS BY CLAUDE JOSEPH VERNET (MILAN TOGNER) –
SUMMARY

Two quality drawings from the collection of the Olomouc Museum of Art have been earlier attributed by the author to outstanding French painter Claude Joseph Vernet (1714–1789). They can be dated to 1748 when Vernet stayed in Naples for a short time and, at the same time, he prepared and executed two large canvases – *Bay of Naples* and *View of Naples with Vesuvius in the Background*, which are perfect examples of Vernet's production in Louvre in Paris. The first of the drawings, called *Old Fort above the Harbour*, depicts undoubtedly the Medieval Angevin castle “Castel Nuovo” with a part of the old harbour. Vernet's drawing production contains another similar depiction of the same motive, the drawing from Louvre called *Boats in a Harbour*. Its drawing technique is similar to the Olomouc work. Here Castel Nuovo is captured from a different angle and a greater distance, but Vernet's handling of vibrant, sometimes disruptive line and the way he washed the colour are essentially the same as in the Olomouc drawing. Another Olomouc drawing brings also typical motive which defines the city skyline as seen from the shore. It captures a part of massive fortification of Castel Sant' Elmo Fort on Vomero Hill. The motives of both the Olomouc drawings are complemented with Vernet's typical figural staffage. However, the figures are very schematic, as the main attention is aimed at space assignment of buildings and light conditions of shadows and sun-exposed areas, or at reflection in water in the first drawing. This prevailing emphasis on topography allows to classify these drawings as preparatory studies, made to test the atmosphere of various parts of the city and light conditions typical for Vernet's painting compositions.

1 Při vyhodnocení souboru staré kresby v roce 1992 byl první obraz označen jako *Stará pevnost nad přístavem (Neapol?)*, pero v tmavohnědém tónu, lavírováno modrošedou a žlutou na bílém papíře, 173 x 292 mm. Neznačeno, na rectu přípis tužkou „Nabídka – dar Dagmar Prudičová, Děčín IV“ a další přípis tužkou „Vernet“. Muzeum umění Olomouc, K 3519. Druhý obraz byl označen jako *Náměstí před hradbami (Řím?)*, pero v tmavohnědém tónu, lavírováno modrošedou a žlutou na bílém papíře, 172 x 293 mm. Neznačeno, na rectu přípis tužkou „Nabídka – dar Dagmar Prudičová, Děčín IV“ a další přípis tužkou „Vernet“. Muzeum umění Olomouc, K 3520. Starší provenience obou kreseb je neznámá.

2 Pro poznání díla Clauda Josepha Verneta, a to i kreslířského, zůstává stále základní monografií Florence

Ingersoll-Smouse, *Joseph Vernet: Peintre de marine*, I–II, Paris 1926. – Philip Conisbee (ed.), *Claude-Joseph Vernet 1714–1789*, exh. cat., London – Paris 1976. – Recentně idem (ed.), *French Genre Painting in the Eighteenth Century*, London 2007.

3 Hodnocení přínosu francouzských umělců bylo znovu připomenuto na výstavě a v katalogu Anna Lo Bianco – Angela Negro (eds.), *Il Settecento a Roma. Roma, Palazzo Venezia*, Milano 2005.

4 Musée du Louvre, Pavillon Sully, sál 46.

5 Barques dans un port, pero v tmavohnědém tónu, rozmýváno šedomodrou barvou na bílém papíře, 295 x 430 mm. Louvre, Département des Arts Graphiques, RF 1778.

